

Grabarits István: A kalocsai ásványgyűjtemény: AZ ÁSVÁNYTÁR JELENTŐSÉGE

A kalocsai ásványgyűjtemény egy katolikus főgimnázium szemléltető anyagaként jött létre, de szakszerűsége és gazdagsága révén magyar nemzeti kincsé, országos jelentőségű gyűjteménnyé fejlődött. Az iskolai szemléltetés céljait messze túlhaladta, bár sokáig maradt gimnáziumi szertár keretei között.

Tiszteletet érdemel először is a gyűjtemény több mint négyezres darabszáma. Ráadásul mindez az Alföldön, a Kárpát-medence ásványokban legszegényebb vidékén! A darabszám azonban nem minden. Fontosabb az anyag minősége, muzeális és tudományos értéke, ami a kalocsai gyűjtemény esetében különösen is figyelemre méltó. Sok ritkaság és különösen szép ásványpéldány található a polcokon, amelyeknek egyedi értéke is számottevő.

Fontos körülmény, hogy az ásványok többsége régen, általában a XIX. század második felében került a gyűjteménybe. Egy részük ma már pótolhatatlan, mivel azokat a bányákat, amelyekből származnak, régen bezárták. Növeli az ásványok értékét, hogy annak idején feljegyezték: honnan, melyik országból, melyik városból kerültek Kalocsára. Ha végigsétálunk a szekrények előtt, láthatjuk, hogy a polcokon a világ minden régiója képviselteti magát ásványaival, közeteivel. Különösen sok ásvány származik a történelmi Magyarország területéről, elsősorban azokról a vidékekről, amelyek 1920 óta nem tartoznak Magyarországhoz. Ez a körülmény különösen növeli a gyűjtemény tudományos jelentőségét.

A magyar ásvány-nevezetességek szinte teljes számmal szerepelnek a gyűjteményben. Így van: bélabányit, biharit, fauzerit, fizélyit, kapnicit, krennerit, libethenit, semsejt, simonyit, stephanit, nagyágit, szilvanit, szabóit, szájbélyit, ungvárit, vashegyit.

A gyűjtemény anyaga gazdag és tanulmányozásra érdemes forrása az ásványokkal foglalkozó tudományoknak. A kalocsai ásványtár tudománytörténeti jelentősége elsősorban abban rejlik, hogy 1908 óta őrzi a XIX. század második felének klasszikus ásványrendszerét, a Dana-féle rendszert.

Fontos az ásványtár iskolatörténeti, pedagógia-történeti szempontból is. Sajnos, ma már nem tanítanak ásványtant a középiskolákban, pedig valamikor fontos tantárgynak számított. A kalocsai gyűjteményből képet alkothatunk a századelő gimnáziumi ásványtani ismeretanyagáról, valamint az ásványtani szemléltetés módszereiről.

Nem lebecsülendő az ásványtár jelentősége muzeológia-történeti szempontból sem. Szekrényei, tárlói, a polcokon sorjázó ásványok sűrű sokasága a századforduló múzeumainak hangulatát idézi. Hasonló szekrények álltak valaha Európa és Magyarország legtöbb múzeumában, pl. a Nemzeti Múzeumban is. A múzeumok azonban modernizálás címén és az új kiállításrendezési elveknek megfelelően a XX. században többször kicserélték bútoraikat, kiállítási installációikat. Másutt háborús károk, tűzvészek semmisítették meg a régi berendezést. A kalocsai gimnázium ásványtárát elkerülték a magyar múzeumokon végigsöprő kiállításrendezési divatok. Az ásványszekrények, a századelős kiállítási kellékek és föliratok itt megmaradtak eredeti formájukban. Megérték a tudatos megőrzés korát, és részesei lehettek egy múzeumi „nosztalgia kiállításnak”.

A kalocsai ásványtár 1981 óta a szélesen értelmezett közművelődés szolgálatában áll. [...] Kalocsa egyik fontos idegenforgalmi látnivalójának számít.